

PANEVĖŽIO KAZIMIERO PALTAROKO GIMNAZIJA

Paulė Oksaitė

PAVEIKSLAI BE RĖMŲ?!

Straipsnis konkursui „Laisvės kontūrai“

Panevėžys
2017

Mano senelis buvo inžinierius. Pamenu, kaip meistriškai sukdavosi skriestuvus jo elegantiškoje, raukšlėtoje rankoje, kaip užtikrintai žymėdavo atkarpas, kaip paprastas pieštukas, jo dėka, tapdavo nepaprastu brėžiniu... Bet tie brėžiniai manęs visai nežavėjo, per daug griežtų linijų ir apskritai linijų. Mano neišlavintai rankelei jos buvo neįveikiamos kaip ir neįveikiamas noras būti kartu su seneliu, klausyti jo nesibaigiančių istorijų. Tačiau, būkim „biedni“, bet teisingi, jis taip pat mėgavosi mano draugija, todėl iš anksto parūpindavo pieštukų ir popieriaus...

Štai taip ir prasidėjo mano, kaip dailininkės, kelias. Padriki „siūlai“ pamažėle virto daiktų kontūrais, o pavieniai daiktai jungėsi į visumą, formuodami paveikslą. Patį pirmąjį mano paveikslą senelis įrėmino ir pakabino virš savo lovos. „Kad atsigultų ir atsikeltų su manim“, - vėliau juokaudavau. Taigi, įrėmino, nenugrūdo kur nors į stalčių, kad laikas nuo laiko ištrauktų, kiek apsilamdžiusį, dulkėms ar prisiminimo ašarai nubraukti. Taip, net ir nebūdama kartu, aš buvau su juo. Ir svarbiausia, buvau jam svarbi, juk garbė kabėti virš senelio lovos ne visiems tenka.

Tačiau grįžkim trumpam prie rėmų. Kodėl aš juos akcentuoju? „Ko norėt, menininkė“, - greičiausiai pagalvosit. Ir visgi ne. Manau, kad kiekvienam dailininkui vienas iš svarbiausių kūrybos procesų, dėl dviejų priežasčių, yra paveikslo įrėminimas. Pirmą, rėmai paveiksliui suteikia formą ir, pripažinkim, taip jis atrodo gražesnis. Antra, jie prailgina paveikslo „egzistenciją“. Trečia (trečios nebuvo!), apie dailę užteks, laikas irtis į gilumą.

O kurgi slypi giluma? Paieškokime jos Pradžios knygoje (Pr 1, 27): *Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą, pagal savo paveikslą sukūrė jį; vyrą ir moterį; sukūrė juos¹*. Taigi labiausiai mus domina Dievo paveikslas, vienintelis meno kūrinys, kuris per visą žmonijos istoriją sulaukia daugiausia analizių ir yra toks žavingas, kad įvairių ekspertų žvilgsnis negali nuo jo atsitraukti, juk tiek daug jame telpa. Ar jums nekyla klausimas, kaip tas paveikslas išsilaikė, gi praėjo ne vienas tūkstantmetis? Stebuklingai? Taip. Tačiau esame racionalios būtybės, kurios net ir stebuklus kartais nori paaiškinti, todėl pažvelkim į šio paveikslo – žmogaus – „laikymo sąlygas“. Pirmą – Dievas jam padovanojo visus pirmųjų penkių kūrybos dienų vaisius. Antrą (esminę) – paveikslas buvo įrėmintas - jo rėmais tapo laisvė.

Ar galėtume rasti geresnius rėmus žmogui negu laisvė? Nors skamba paradoksaliai, būtent tokių rėmų trokšta visi, šiandien tik ir girdim „laisvė šiam“, „laisvė anam“. Šokiruoja, bet visai neseniai viešojoje erdvėje, konkrečiai *Instagram* socialiniame tinkle (daugumą jo

---

¹ http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Pr_1 (žiūrėta 2017-02-09)

vartotojų sudaro nepilnamečiai), buvo paprašyta laisvės... speneliams. Suprask, negerai, kad tinklo administratoriai fotografijose cenzūroja tik merginų spenelius, o vaikinių - ne. Kalbu drąsiai, nes tai mano kartos aktualijos, tačiau jaučiu, kaip kaista skruostai, išties gėda. Deja, mano karta trokšta tokios pseudolaisvės, mano karta atsisako rėmų, lenda į stalčius ir glamžosi, atmesdama egzistencijos grožį. Priešingai mano senelių, tėvų kartai...

Paradoksalu, tačiau dabar daug jaunų žmonių, turinčių išorinę laisvę (keliauti, dalyvauti mainų programose, reikšti savo nuomonę ir patį save) yra praradę vidinę laisvę, kuri, sakyčiau, dar kitaip vadinasi ramybe. Ar pastebite jos trūkumą (aišku, ne tik jaunimo gyvenime)? Ankstyvas rytas, važiuoju autobusu mokyklon, matau, kaip kai kas dar bando sugaudyt paskutines miego akimirkas, kažkas popsu, roku ar metalu sprogdina savo klausą, o dauguma... Taip, jūs teisūs - nerimastingai gano savo žvilgsnį telefono ar planšetės ekrane, laikas nuo laiko pakelia galvą, patikrina, ar neprisėlino vilkas, stotelė, kurioje turi išlipti. Vėlyvas vakaras, bis.

Ieškom naujienų? Taip. O kaip ieškom? Striksėdami nuo puslapio prie puslapio, nuo nuorodos prie nuorodos, nuojauta kirba, kad būtent ten vienu sakiniu ar viena nuotrauka bus kažko daugiau. Bet ko daugiau? „Nežinau“, - atsakytų daugelis. Nežinau ir aš. Visgi galbūt tiesos? Tiesos apie save ir apie kitą, tiesos, kurioje nelieka nė šešėlio, kurioje viskas skaidru. Tiesos, kuri „padarys jus laisvus“ (Jn 8, 32)². Laisvus! Taigi, ieškom laisvės, vidinės laisvės.

Kad ir kaip absurdiškai skambėtų, savo viduje, savo širdyje laisvas žmogus, nieieškos laisvės savo speneliams. O kuo mažiau laisvės viduje, tuo daugiau išorėje. Bet ko verta laisvės išorė ir išorės laisvė, jei savo viduje esu sukaustytas besaikio malonumo ir „noro daryti, ką noriu“ (dėmesio, tik nesupainiokim to su šv. Augustino garsiąja mintimi: „Mylėk ir daryk, ką nori“) grandinėm? Ar įmanoma, kad dailininkas, vietoj paveikslo grožį pabrėžiančių rėmų, jį apkarstytų griozdiškomis grandinėmis? Tai būtų kažkoks nesusipratimas, geriausiu atveju – šiuolaikinis „menas“. Tai lyg bandymas grakščius ir lengvus kontūrus paversti slegiančiomis linijomis.

Kam taip save bausti? Juk Jaunimo Katekizmas (*YouCat*), kurio pagrindinis informacijos šaltinis yra Katalikų Bažnyčios Katekizmas sako, kad Dievas mums padovanojo kone brangiausią dovaną – laisvę. Galia, kuri leidžia atmesti kitų nurodinėjimus ir veikiant teisingai, artėti prie Kūrėjo (286)³. Kodėl atsisakom laisvės ir klausom „kitų“: patrauklių,

---

² http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Jn_8

³ *Youcat. Jaunimo katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011

vartotojiškų reklamų, gudriai įpakuotų manipuliacijų, provokuojančių fotografijų, video, „liberalių“ idėjų, „praktiškų“ pasiūlymų ar dar kažin ko?

Tokio pasirinkimo pasekmės – labai skaudžios. Įsivaizduokim, kas nutiktų, jei paveikslas atsisakytų rėmų? „Nesąmonė“ – greičiausiai pagalvojot, bet tai, ką dabar daro žmonija, atitinka būtent tokį nesąmoningą pavyzdį. Atsisakydamas rėmų, paveikslas neišvengiamai nukris, nes nebeturės, kas jį prilaiko. Taigi, atsisakydamas laisvės, žmogus krenta, o bet koks kritimas, pripažinimas, yra skaudus, tik skausmo intensyvumas priklauso nuo to, kaip iš aukštai jis krenta. Tad trumpai jį patyrinėkime.

Pradėkim nuo mėlynių. Visi vaikystėje nors kartą griuvo (kitaip nebūtų išmokę nei vaikščioti, nei bėgioti ar pan.) ir žino, ką tai reiškia. Jos skiriamieji požymiai: juosva, melsva, žalsva, gelsva kraujosrūva, prilietus skauda. Taigi, dėmesys krypsta į spalvą. Kas nutinka, kai žmogus nusprendžia gatvėje ištuštinti savo kišenes (beje, dažniausiai tai daro ne prie šiukšlių dėžės), kai poilsiavietėje „pamiršta“ atlikusių gėrybių kapšelį, o kartais net ir visą kapšą, kai nemato prasmės atliekų rūšiavime, kapsinčiame vandens čiaupe, supelijusioje duonos riekėje? Tada kažkas pakeičia spalvą, juk lašas po lašo šį tą pratašo... Tada mūsų bendrieji namai, taip švelniai Šventasis Tėvas savo enciklikoje *Laudato Si* įvardija gamtą, tampa nusėti mėlynėmis ir skauda konkrečioje vietoje.

Rimtesnį skausmą sukelia nubrozdinimai. Skiriamieji požymiai: nežymus kraujavimas, palieka šašą. Bet koks šašas yra pasibjaurėtinas, taip ir noris jį nudraskyti. Deja, draskyk nedraskęs, kai kurių šašų atsikratyti nelabai pavyks. Kaip ir kai kurių „meilių“, kurios apkartina širdį... Knygoje *Kaip apginti tikejimą, nepakeliant balso*, autorės pateikia vieną pavyzdį. Anglų rašytojas G. K. Chestertonas įsivaizdavo būrelį vaikų, žaidžiančių prie bedugnės krašto, kurį juosia mūras. Mūras jiems leidžia žaisti be baimės. Be jo, baimė nukristi užvaldo jų gebėjimą žaisti. Taip ir seksas, jaučiant ribas, santuokoje yra džiaugsmo ir laimės priežastis. Priešingai, seksas tik dėl atsipalaidavimo, malonumo, pasilinksminimo praranda šias ribas ir tada žmogų užvaldo nerimas, baimė bei tuštuma. Tada vieninteliu rūpesčiu tampa „saugus seksas“. Atrodo, niekam gi čia nekenkiu, abu sutinkam, smagiai praleidžiam laiką, o paskui... skauda.

Galiausiai baisiausias skausmus sukelia lūžiai. Skiriamieji požymiai: labai retai matomi išorėje, reikalingas gipsas. Tokie reiškiniai, kaip: abortas (moters teisė į savo kūną!), eutanazija (sunkaus ligonio teisė į savo gyvybę!), lyties revoliucija (vaiko ar paauglio teisė pasirinkti lytį!) ir pan. rodo esminius lūžius žmonijos liberalizmo istorijoje. Nedaugelis pastebi šių „teisių“ grėsmę. Tik tie, kurie dar turi išsaugoję vidinę laisvę, tik tie, kurie dar mato pasaulį ne kaip konstrukciją, bet kaip įsimylėjusio Kūrėjo Kūrinį.

Taigi, Dievo paveikslas – žmogus - turi rėmus ir tie rėmai - jo Laisvė. Tad tik jis vienas sprendžia, ką su ja daryti. Yra du keliai: išmintingai ja naudotis arba kvilai jos atsisakyti. Ką pasirinksi: kabėti gerai apšviestoje meno galerijoje, muziejuje ar glamžytis tamsiame stalčiuje? Dėl tavęs varžysis arba meno žinovai, kolekcionieriai, arba viso labo pelės? Rinkis.

Literatūra

1. Biblija (internetinė versija);
2. Casterman, Jean-Benoît. Meilės santykiai. Ar sėkmė įmanoma? 2013.
3. *Youcat. Jaunimo katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
4. Pranciškus. *Enciklika apie rūpinimąsi bendraisiais namais Laudato Si'*, 2015.

Panevėžio K. Paltaroko gimnazija, Vysk. K. Paltaroko g. 18, Panevėžys

Paulė Oksaitė (el. paštas pauleokk@gmail.com)

Darbo kryptis: publicistika (straipsnis)

Tema: Paveikslai be rėmų?!

Padėję pasirengti mokytojai:

Lina Karazijienė, lietuvių k. mokytoja metodininkė (el. paštas karazijiene87@gmail.com)

Alma Oksienė, tikybos vyr. mokytoja (el. paštas almaoks@gmail.com)